

DIS-Norge, Slekt og Data
Forbundet KYSTEN
Fortidsminneforeningen
HIFO
Landsforbundet av motor-
historiske kjøretøyklubber
Landslaget for lokalhistorie
Landslaget for lokal- og privatarkiv
Museumsbanerådet
Norges Husflidslag
Norges Metallsøkerforening

Norsk Folkedraktforum
Norsk Folkeminnelag
Norsk Forening for Fartøyvern
Norsk Heraldisk Forening
Norsk Fyrhistorisk Forening
Norsk Jernbaneklubb
Norsk Kulturarv
Norsk Skipsfartshistorisk Selskap
Norsk Slektshistorisk Forening
Norske Akevitters Venner
Rutebilhistorisk Forening

Kulturdepartementet

28. juni 2013

Oslo

Høringsuttalelse: NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014

Kulturutredningen 2014 tar et vesentlig skritt videre i utviklingen av kultursektoren i Norge generelt og Norges kulturvernforbund er godt fornøyd med at kulturvern blir tatt med på lik linje med andre kulturområder.

Kulturutredningen redegjør inngående for en tydeliggjøring av kulturbegrepet med fokus på «ytringskulturs» to hovedelementer: kulturarv og kunstnerisk virksomhet. Kulturvernet befinner seg således i kjernen av det kulturelle praksisfelt.

Kulturvernorganisasjonene har ikke tatt del i veksten i Kulturløftet. Norges kulturvernforbund sier seg enig med utvalget i at de senere års kulturløft ikke i tilstrekkelig grad har vært basert på en overgripende analyse av mål, virkemidler og tiltak eller på hvilken effekt mangfoldet av ordninger og tiltak har hatt for kulturlivet og for samfunnet som helhet. Det har av den grunn ikke tidligere vært fokusert på kulturvernorganisasjonenes samfunnsinnsats.

Utvalget viser til at den «kulturelle grunnmuren i det lokale kulturlivet» er under press og nevner bibliotek, kulturskoler, fritidsklubber og frivillige kulturliv. Norges kulturvernforbund deler fullt ut utvalgets anbefaling om «et klart behov for opprustning av den kulturelle grunnmuren». Det frivillige kulturvernarbeidet er en bærebjelke i utviklingen av levende lokalsamfunn gjennom samlende lokalhistoriske aktiviteter og kunnskapsformidling i lokalhistorie. Det arbeides nå sterkt med å få kulturvernorganisasjonene til å samarbeide mer lokalt for å sikre et vesentlig sterkere og mer helhetlig kulturvern. Idé og erfaringsutveksling mellom ulike typer kulturvern- og kulturaktiviteter ellers vil gi positive resultater for lokalsamfunnene. Kulturvernforbundet vil berømme at utvalget ser utfordringene for de lokale grunnaktivitetene og så sterkt går inn for et lokalt kulturløft.

DIS-Norge, Slekt og Data
Forbundet KYSTEN
Fortidsminneforeningen
HIFO
Landsforbundet av motor-
historiske kjøretøyklubber
Landslaget for lokalhistorie
Landslaget for lokal- og privatarkiv
Museumsbanerådet
Norges Husflidslag
Norges Metallsøkerforening

Norsk Folkedraktforum
Norsk Folkeminnelag
Norsk Forening for Fartøyvern
Norsk Heraldisk Forening
Norsk Fyrhistorisk Forening
Norsk Jernbaneklubb
Norsk Kulturarv
Norsk Skipsfartshistorisk Selskap
Norsk Slektshistorisk Forening
Norske Akevitters Venner
Rutebilhistorisk Forening

Kulturvernorganisasjonenes samfunnsrolle

De frivillige kulturvernorganisasjonene er en del av det sivile samfunn og den kulturelle grunnmur. Kulturvernorganisasjonene arbeider i all hovedsak ut fra egne tiltak og prioriteringer basert på lokale lags og enkeltmedlemmers initiativ. De lokale aktivitetene er ikke underlagt sentral styring, men formes av enkeltmennesker i sin fritid. Det som forener våre 210 000 medlemmer er interessen for lokalhistorie, egen kulturarv og et ønske om å dele sine interesser med andre.

Norges kulturvernforbund er enig med utvalget i å trekke linjer 200 år tilbake i sin innledende analyse av kulturpolitikken. Dette gjør det lettere å se kulturvernaktivitetene som en del av den kulturelle utviklingen. Våre organisasjoner har lagt grunnlaget for det utredningen beskriver som «sivilsamfunnet av demokratisk oppbygde medlemsorganisasjoner, som har vært en bærebjelke i det norske demokratiet fram til nå.»

Utredningen understreker at rettferdighet i kulturlivet innebærer å sikre alle adgang til kulturelle fellesgoder og støtte former for kulturvirksomhet som ulike grupper i befolkningen oppfatter som meningsfulle. Kulturvernorganisasjonene representerer med sine lange tradisjoner for personlig engasjement nettopp dette meningsfulle og er en viktig inngang til kulturelle fellesgoder for alle.

Kulturvernet fokuserer på betydningen av samfunnets og menneskenes historiske hukommelse og kompetanse. Det sies at vi må kjenne fortiden for ikke å bli tvunget til å leve den om igjen, det vil si at kulturvern dreier seg om å bidra til å utvikle og endre samfunnet uten å gjøre fortidens feil om igjen. Hendelser i dagens samfunn setter vår historiske kompetanse på prøve. Er alt nytt eller er det slik at vi klarer å gjenkjenne fortidens uønskede forhold?

Også på det personlige plan er den historiske kompetansen svært viktig for å skape egen identitet ut fra forfedre og andre røtter i fortiden. Det dreier seg om bakgrunnen for vår egen personlige kulturelle utvikling, hvordan den enkelte har kommet dit den er i dag og hvilke trekk av fortiden som har betydningen for oss i det daglige.

Kulturvernorganisasjonene og det offentlige

Kulturvernorganisasjonene representerer en viktig del av samfunnets historiske kompetanse og kulturelle struktur. Staten og kulturpolitikken må ha som et viktig mål å bidra til at denne strukturen opprettholdes og utvikles, dvs at kulturvernorganisasjonenes virksomhet får et nivå som samsvarer med den samfunnsnytt de har for alle innbyggere.

DIS-Norge, Slekt og Data
Forbundet KYSTEN
Fortidsminneforeningen
HIFO
Landsforbundet av motor-
historiske kjøretøyklubber
Landslaget for lokalhistorie
Landslaget for lokal- og privatarkiv
Museumsbanerådet
Norges Husflidslag
Norges Metalsøkerforening

Norsk Folkedraktforum
Norsk Folkeminnelag
Norsk Forening for Fartøyvern
Norsk Heraldisk Forening
Norsk Fyrhistorisk Forening
Norsk Jernbaneklubb
Norsk Kulturarv
Norsk Skipsfartshistorisk Selskap
Norsk Slektshistorisk Forening
Norske Akevitters Venner
Rutebilhistorisk Forening

Offentlige myndigheter og kulturvernorganisasjonene spiller forskjellige roller i kulturvernet. Det er viktig å anerkjenne og bygge på styrkene i de ulike roller, som vil være den beste måten å utvikle et godt samarbeid på. Staten bør utvikle sitt samarbeid med de landsdekkende kulturvernorganisasjonene og etablere gode samarbeidsrelasjoner på sentralt hold. Kulturvernorganisasjonene vil deretter kunne sørge for at den lokale kulturvernaktiviteten gis mulighet til å tilpasse seg innholdet i dette samarbeidet. Kulturutredningen redegjør for prinsippet om og betydningen av «armlengdes avstand». Dette er spesielt aktuelt for de frivillige kulturvernorganisasjonene hvor det aller meste av «verdiskapingen» består av enkeltmenneskers innsats i sin fritid og hvor prioriteringene er lokalt basert.

Museum og kulturvern

Museene og kulturvernorganisasjonene er to hovedpilarer i norsk kulturvern. Målt i årsverk er de to sektorene omtrent like store. Vi arbeider stadig med å utvikle samarbeidsrelasjonene med museene. Dessverre ble samarbeidet med de frivillige ved de enkelte museer svekket i forbindelse med museumsreformen. Museene er også en del av den kulturelle grunnmur. I den videre utvikling av kulturpolitikken bør det spesielt ses på museenes samfunnsrolle og funksjon, og som møteplass og nettverk for lokale kulturvernorganisasjoner.

Kulturvernorganisasjonenes økonomi

Godt over 90 prosent av kulturvernorganisasjonenes verdiskaping er ulønnet aktivitet og om lag 2 prosent er lønnet aktivitet i ledelse og administrasjon. Det resterende er administrative og prosjektrettede kostnader. Verdien av hele virksomhet kan anslås til 2-3 mlrd kroner eller mer pr år. Dette inkluderer rundt 12 000 ulønnete tillitsvalgte og omtrent 80 lønnete årsverk.

Kulturvernorganisasjonenes pengeøkonomi på anslagsvis 220 mill kroner fordelt på et par tusen lag finansieres ved anslagsvis 35 pst medlemskontingenter, 20 pst offentlig driftsstøtte og 45 pst andre inntekter og prosjektmidler.

Statens og kommunenes økonomiske støtte vil aldri stå for mer enn en meget liten andel av kulturvernorganisasjonenes aktivitet. Det vil derfor heller ikke av denne grunn være rimelig at staten skal styre kulturvernorganisasjonene ved å sette betingelser for pengebruken.

Kulturvernorganisasjonenes behov for offentlig støtte er knyttet til et minimum av administrasjon, ledelse og organisasjonsbygging. Kulturvernforbundet er enige i av betydningen av «å opprettholde og videreutvikle den kulturelle infrastrukturen i det norske samfunnet». Utredningen

DIS-Norge, Slekt og Data
Forbundet KYSTEN
Fortidsminneforeningen
HIFO
Landsforbundet av motor-
historiske kjøretøyklubber
Landslaget for lokalhistorie
Landslaget for lokal- og privatarkiv
Museumsbanerådet
Norges Husflidslag
Norges Metallsøkerforening

Norsk Folkedraktforum
Norsk Folkeminnelag
Norsk Forening for Fartøyvern
Norsk Heraldisk Forening
Norsk Fyrhistorisk Forening
Norsk Jernbaneklubb
Norsk Kulturarv
Norsk Skipsfartshistorisk Selskap
Norsk Slekthistorisk Forening
Norske Akevitters Venner
Rutebilhistorisk Forening

beskriver at kulturpolitikken oppgave er «å sikre at det foregår en kontinuerlig og mangfold kunst- og kulturproduksjon i samfunnet» og at dette «forutsetter ..at myndighetene sørger for å opprettholde og utvikle kulturinstitusjonene i samfunnet».

På denne bakgrunn er det svært beklagelig at alle de landsdekkende kulturvernorganisasjonene ikke har fått offentlig grunnstøtte. Få av Kulturvernforbundets medlemsorganisasjoner er sikret grunnstøtte i dag. Kulturutredningen gir begrunnelsen for at alle de landsdekkende kulturvernorganisasjonene må bli tildelt et fast driftstilskudd.

Norges kulturvernforbund er fornøyd med momskompensasjonsordningen som har gitt et viktig tilskudd (om lag fem prosent av pengeøkonomien og om lag fire promille av den samlede verdiskaping) til frivillige aktiviteter og gitt frivilligheten en større plass i statsbudsjettet. Dette vil bli ytterligere styrket gjennom den varslede opptrapping av ordningen. De frivillige kulturvernorganisasjonene som kulturvirksomheter har derimot ikke vært en del av kulturløftet tidligere verken i form av økonomisk vekst eller bedre rammebetingelser.

Utvalget viser til en betydelig vekst i administrative kostnader ved de større institusjonene i kulturlivet. Samtidig består kulturlivet av en meget stor bredde når det gjelder aktivitetsstørrelse. Det er avgjørende viktig å bevare mangfoldet i kulturaktivitetene, og det vil være et farlig feilspor å starte en myndighetsinitiert konsolidering av sivile organisasjoner. Problemet er likevel at mange sliter med administrasjon og økonomisk styring av sine kulturaktiviteter. Norges kulturvernforbund mener det er en svært viktig utfordring hvordan kulturpolitikken *både* kan bidra til kulturelt mangfold og til administrativ forenkling og samordning. Kulturvernforbundet vil foreslå at det som del av framtidens kulturpolitikk utredes spesielt hvordan staten kan bidra til administrativ forenkling og samordning innen kultursektoren og bygge den «administrative» grunnmuren.

Vi mener at Staten bør dekke tre prosent av samfunnsverdien av kulturvernorganisasjonenes virksomhet i form av fast statlig driftsstøtte, dvs at staten matcher medlemskontingenten. Denne statlige driftsstøtten vi gå til sentral og lokal ledelse og administrasjon. Dermed kan organisasjonenes framtid sikres og den frivillige innsatsen i enda sterkere grad rettes inn mot det kulturvernfaglige dugnadsarbeid.

Statlig sektoransvar

Norges kulturvernforbund viser til at Kulturutredningen 2014 har tatt opp betydelige mangler i den statlige samordningen og sektoransvaret overfor kulturvernorganisasjonene. Både Kulturdepartementet og Miljøverndepartementet har samordnede oppgaver innenfor kulturvernet, og i tillegg har en rekke departement sektoransvar på sine områder. Vi slutter oss til utredningens understreking av behovet for å rydde opp i den statlige ansvarsfordelingen slik at alle

DIS-Norge, Slekt og Data
Forbundet KYSTEN
Fortidsminneforeningen
HIFO
Landsforbundet av motor-
historiske kjøretøyklubber
Landslaget for lokalhistorie
Landslaget for lokal- og privatarkiv
Museumsbanerådet
Norges Husflidslag
Norges Metallsøkerforening

Norsk Folkedraktforum
Norsk Folkeminnelag
Norsk Forening for Fartøyvern
Norsk Heraldisk Forening
Norsk Fyrhistorisk Forening
Norsk Jernbaneklubb
Norsk Kulturarv
Norsk Skipsfartshistorisk Selskap
Norsk Slektshistorisk Forening
Norske Akevitters Venner
Rutebilhistorisk Forening

kulturvernorganisasjonene får en fast samarbeidsrelasjon på departementsnivå. En aktuell mulighet er at Kulturdepartementet påtar seg en pådriverrolle for denne opprydning.

Den statlige politikken for faste kulturminner (bygningsvern, fartøyvern og kystmiljø) ligger i dag i Miljøverndepartementet, mens andre deler av det materielle kulturminnearbeidet, rullende kulturminner og andre bevegelige kulturminner, historielagsbevegelsen, handlingsbåren kunnskap, dokumentasjon, arkiv og immaterielle kulturminner hører hjemme i Kulturdepartementet og eller andre departement. Miljøverndepartementet dekker om lag 15 prosent av vår medlemsmasse, mens 85 prosent hører til Kulturdepartementet eller andre departement.

Avslutning

Norges kulturvernforbund vil berømme Kulturutredningen 2014 for så tydelig å se de frivillige kulturvernorganisasjonenes samfunnsrolle og betydning for den kulturelle grunnmuren. Denne klargjøringen bør resultere i at alle de landsdekkende kulturvernorganisasjonene får en større plass i framtidens kulturpolitikk og får tildelt statlige grunnstøtte for å kunne utvikle sin virksomhet videre. Staten må dessuten ordne et tydelig sektoransvar for alle deler av kulturvernarbeidet.

Jørg Eirik Waula

Styreleder

Jan Solberg

Generalsekretær